

Mr. Mirsad D. Abazović

TERORIZAM I BOSNA I HERCEGOVINA (Moguća prologomena za rasprave o fenomenologiji terorizma u BiH)

Terorizam je moguće i neophodno posmatrati iz više uglova i sa više razina. Nije dvojbeno da je terorizam onaj oblik ljudske djelatnosti, dakako destruktivne, čak najekstremnije destruktivne, o kojoj promatranje ne može ići ni jednolinijski ni pravolinijski. Ta pojava ima longitudinalan karakter (nema jednkrotnosti), interdisciplinarna i multidisciplinarna je (u pogledu proučavanja izvorišta i ciljeva - povijesni, etički, sociološki, politikološki, psihološki, tehničko-tehnološki aspekt etc.) i multimedijalna je (sa aspekta izvršioca i sredstava - pojedinac, grupa, grupe, organizacija; banalna, razvijena, sofisticirana, visokosofisticirana sredstva), a kompatibilna je sa procesima kako konkretne društvene zajednice tako i čovječanstva u cjelini.

Terorizam kao destrukciju, ali i kao elementarno konkretne pojave i izravna djela, nije uputno promatrati samo sa aspekta neposrednog izvršenja određene radnje, nego je nužno analizirati društveni ambijent u kojem se on (terorizam) realizira i dešava. To naprosto zbog toga što to diferencira terorizam od običnog kriminlnog čina, odnosno diferencira destrukciju kao sistem od individualnog kriminalnog (manijakalnog) ponašanja.

Međutim, već je prostor jedne države, uključujući njeno unutrašnje stanje društvenih odnosa, zatim njenu interaktivnu poziciju sa državnim subjektima iz neposrednog okruženja te njena situiranost u regionalnom smislu, dakle taj prostor dovoljan je da bi se moglo govoriti o pojavama terorizma, uzrocima i njegovim posljedicama kako u toj državi tako i šire, a to "šire" posmatrano po sistemu tour-retour uslovljenosti i međuovisnosti. U tom smislu ćemo pokušati otvoriti određena pitanja na relaciji: terorizam i Bosna i Hercegovina.

Bosna i Hercegovina je takav društveni ambijent u kome se dešavaju pojave koje predstavljaju krajnje specifikume u novijoj povijesti:

1. BiH je država na koju je izvršena agresija.

2. Agresija je izvršena angažiranjem spoljnih vojnih, policijskih, paravojnih i parapolijskih efektivna, sa snažnim osloncem na dijelove stanovništva same Bosne i Hercegovine i to ne samo u smislu gole kolaboracije te populacije, nego i u smislu njenog aktivnog političkog, vojnog i policijskog djelovanja.

3. Pored standardnih modela ponašanja u agresiji (osvajanje teritorije primjenom oružane sile i izvođenjem dještava iz sistema specijalnog rata), primjenjivane su metode: genocida / masovnih ubistava i progona (primarno nad bošnjačkim narodom), urbicida (sa naglaskom na privatno vlasništvo), kulturocida, zatim silovanja, masovnih hapšenja i dr.

4. U određenom periodu, tumačenja agresije na Bosnu i Hercegovinu su poprimala špekulacije o građanskom, međuetničkom i međureligijskom ratu.

5. Ratno profiterstvo se tokom rata iz rudimentarnih i sporadičnih sfera pretvorilo u svojevrsan sistem formiranja lokalnih (mini regionalnih) kriminalnih grupa s tendencijom prerastanja u kriminalno oligarhijsko organiziranje.

6. Napadajući i napadnuti kolektiviteti ulazili su u konkretne saveze sa državama, asocijacijama i institucijama koje su inače međusobno povijesno suprotstavljene.

7. Po okončanju ratnih dještava i uspostavljanju mira instalirana je unutrašnja administrativno pravna struktura i infrastruktura koja je više eksperimentalne naravi nego što je to već društveno istestiran model (dva entiteta, deset kantona /i oko Federacije BiH traju sporovi da li je to federacija naroda ili federacija kantona/, preko 120 općina, de jure dvije, a de facto tri vojske, de jure dva, a de facto tri policijska sistema, nejedinstvenost kontrole državne granice, trojnost komunikacijskih sistema itd.).

8. U konkretnoj društvenoj praksi i političkoj pragmi ima tendencija ka uspostavljanju jednakost: država - politička stranka - nacija - vjeroispovijest.

9. Mada su prestala ratna dještva, nisu sa društvene scene iščezli hegemonistički srpski i hrvatski velikodržavni projekti.

Dakle, Bosna i Hercegovina je u dobroj mjeri zemlja poharanih ljudskih i materijalnih potencijala i resursa; u državno pravnom smislu je veoma razuden i heterogen organizam sa daljom tendencijom atomizacije

i to na lokaletatističkom konceptu; politička i ideološka svijest su prilično rasute i nedefinirane sa programskog aspekta i aspekta konzistentnosti ciljeva i profiliranosti; veoma je loša, ako ne i katastrofalna ekonomska situacija kako društva u cjelini tako i građana pojedinačno (statistički je zanemarljiv broj dobro situiranih); mogućnost spoljnih političkih i ideoloških, pozitivnih ili retrogradnih utjecaja je veoma velika, čak elementarno neograničena i neograničavajuća.

Ovakvo stanje, kao društvena realnost i objektivna datost, posmatrano iz ugla realiteta ambijenta za egzistiranje terorizma na ovom području, prepostavlja: **a)** postojanje kolektivnih i individualnih frustracija, koje uključuju i osvetu kao stanje svijesti veoma pogodno za manipuliranje, **b)** nekontroliranost nagomilanog oružja kod pojedinaca i grupa, kako klasičnog tako i sofisticiranog (uključujući i otrove za masovnu upotrebu), **c)** usljed razudene i međusobno konfrotantne političke i administrativne strukture i infrastrukture BiH, elementarno je onemogućen rad specijaliziranih institucija prevencije, otkrivanja i gonjenja, prvenstveno policije i pravosuđa i **d)** postojanje neostvarenih ambicija koje su bile podloga za počinjanju agresije na BiH i vođenju rata na ovom području.

Sve ovo, uključujući i mnoge druge elemente, bilo je realan okvir da se u vremenu samo od dvije godine (od potpisivanja Dejtonskog sporazuma novembra 1995. godine pa do sada), a prema podacima dobijenim od relevantnih izvora, dogode **251 nasilnički akt** (prostor cijele BiH, dakle oba entiteta) koji, kada se analiziraju po utvrđenoj metodologiji kriminalističkog istraživanja, spadaju u kategoriju terorizma, gdje se prepoznaju i elementi terorizma iz političkih pobuda, terorizma sa elementima inostranosti, tranzitiranja terorista i dr. i gdje su korištena klasična sredstva koja se prepoznaju u terorističkim aktima u cijelom svijetu, a sve sa habitusom duboke ilegalnosti.

Dakle, terorizam (ne samo nasilnički akti) je destinantan i u Bosni i Hercegovini i prema Bosni i Hercegovini.

Polazeći od svih navedenih momenata, veoma uputno je postaviti, pored ostalog, i sljedeća pitanja:

1. Odakle se generira terorizam u BiH (da li iz inozemstva ili iznutra ili kombinirano, iz određenih političkih centara, mafijaških struktura, raznih institucija - ili u kombinaciji ovih struktura)?

2. Ko je i za koje, odnosno čije ciljeve "izvodač radova" (lica bez perspektive, osvjetnici, "svjesni subjekti", organizirani pripadnici određenih grupacija)?

3. Koje sve posljedice mogu izazvati teroristički akti (da li će posljedice postati uzroci sljedećem nasilju, mogu li posljedice biti kontrolirane, može li doći do stanja bellum omnium in omnes)?

4. Da li je terorizam na ovom području kratkoročne ili dugoročne naravi i da li može biti kontroliran?

5. Nisu li ove pojave terorizma u BiH, koji je ustvari još uvijek tzv. niskog intenziteta, otpuštena spirala koja se razvija u nedogled (od jedinice do n-te pozicije)?

6. Da li je za određene centre moći (stranke, frakcije, mafija, lokalitističke oligarhije) *conditio sine qua non* održavanje osvojenih (dostignutih) pozicija?

7. Nadasve, nije li generiranje, podržavanje, održavanje i izvodenje terorističkih akata (sa svim elementima sistematičnosti) nastojanje ili usporavanja ili potpunog onemogućavanja reintegracije Bosne i Hercegovine i uspostave vladavine prava (a ne političkog pragmatizma i voluntarizma) te razvoja demokracije.

Ukoliko se seriozno i sistematski ne budu efektivno i efikasno davali meritorni odgovori i poduzimale produktivne aktivnosti na svim razinama društvenog organiziranja i funkcioniranja, **postavljaju se, opet, sljedeća pitanja:**

1. Može li (hoće li) u Bosni i Hercegovini doći do "alžirizacije"?

2. Je li u perspektivi moguća "irizacija" Bosne i Hercegovine ili njenih dijelova?

3. Da li će u BiH doći do "espanizacije" i "libanonizacije"?

4. Da li će organizirani kriminogeni elementi, da bi sačuvali svoju materijalnu poziciju, preko terorizma, pokušati da obezbijede i političku, odnosno državnu moć?!

Umjesto zaključaka, doima se sasvim uputnim navesti stavove iz Lionske "Deklaracije o terorizmu"¹¹² i odnos SAD prema ovom pitanju.

Lionska "Deklaracija o terorizmu" glasi:

"Nakon kukavičkog napada na Dhahran, koji je odnio veliki broj života američkih građana i ranio stotine nevinih civila, mi, zemlje članice G7, osuđujemo ovaj barbarski i neopravdani čin i svim srcem izražavamo sućut sa Sjedinjenim Američkim Državama i Saudijskom Arabijom zbog njihove užasne nesreće. Odajemo počast u spomen na žrtve i izjavljujemo najdublju sućut njihovim porodicama, i američkom i saudijskom narodu. Također osuđujemo i ostale nedavne terorističke događaje.

Ove tragedije ojačale su nas u uvjerenju da je terorizam glavni izazov svim državama i društvima danas. Mi još jednom potpuno osuđujemo terorizam u svim vidovima i manifestacijama, bez obzira na počinioca ili

---

¹¹². Lionska deklaracija donesena je na "Samitu osmorice" 27. juna 1996. godine, u Lionu, povodom terorističkog napada na američku bazu u Dhahranu, Saudijska Arabija.

njihove motive. Terorizam je svirep zločin, i zato ne smije biti izgovora ili izuzetaka prilikom privođenja počinitelaca pravdi.

Izjavljujemo da smo odlučni da se ujedinito u našim naporima i odlučnosti da se borimo protiv terorizma svim legalnim sredstvima. U sukladnosti sa smjernicama usvojenim od strane Osmorice u Otawi, mi snažno animiramo sve države da se odreknu davanja potpore teroristima. Mi se ponovo posvećujemo i pozivamo i ostale da se pridruže našim naporima da se suprotstavimo aktivnostima terorista i onih koji ih podržavaju, uključujući i prikupljanje priloga, planiranje terorističkih akata, osiguravanje naoružanja, pozivanje na oružje i poticanje na terorističke akte. Posebna pažnja treba se obratiti na prijetnju upotrebe nuklearnog, hemijskog i biološkog materijala, kao i toksičnih supstanci, u svrhu terorizma.

Smatramo borbu protiv terorizma apsolutnim prioritetom, i ponavljamo da je neophodno da sve države potvrde i prihvate bitne međunarodne konvencije. Kad se to implementira, mnoge od preporuka "Osmorice" o tome kako da se riješava ovaj problem, bit će razmatrane i ujedinit će policijske vlasti u borbi protiv terorizma. I mi smo riješeni da učinimo i više : da pregledamo i implementiramo, u saradnji sa svim državama, sve mjere usmjerene na jačanje snaga međunarodne zajednice u borbi protiv terorizma. Da bi se to dovelo do kraja, odlučili smo da će se ministarski sastanak koji će razmotriti i preporučiti dalje akcije, održati u Parizu početkom mjeseca jula 1996.godine".

A politika borbe protiv terorizma SAD preferira tri opća pravila:

Prvo, nema pogađanja s teroristima i nema prihvatanja ucjena;

Drugo, tretirati teroriste kao kriminalce, agresivno ih proganjati, i primjenjivati slovo zakona i

Treće, izvršiti maksimalan pritisak na države koje sponzoriraju i podržavaju teroriste nametanjem ekonomskih, diplomatskih i političkih sankcija i poticanjem drugih država da čine isto.